

KÖNYVTÁR- ÉS TÁJÉKOZTATÁSÜGY

Nemzetközi
könyvtárügy

01/114

LAW, Derek: Information policy for a new millennium =
Libr.Rev. 49.vol. 2000. 7.no. 322-330.p. Bibliogr.

Res. francia és német nyelven

Tájékoztatási politika az új évezredben

*Információs társadalom; Számítógép-hálózat; Tájé-
koztatási politika*

Az agrár- és az ipari forradalom után az emberiség harmadik nagy forradalmának korába, az információs forradalomba lépünk be. Ha mindháromnak meg is vannak a maga jellegzetességeik, közös vonások is megfigyelhetők bennük. Ezek lehetővé teszik, hogy bizonyos következtetéseket vonjunk le az állam szerepére nézve. Az államnak üdvös szabályozókból álló környezetet kell teremtenie, amely lehetővé teszi az egyéni kezdeményezést, de nem a társadalom rovására; az oktatási rendszer révén aktivizálnia kell az emberi tőkét; egyenlő hozzáférést kell biztosítani minden osztály és társadalmi csoport számára a közlekedési (utak, vasutak, telefon, információs hálózat) infrastruktúrához; érdekeltté kell tennie a magánszektor a fejlesztésben. Mindez globálisan jelentkező problémákkal van összefüggésben. Ezek a következők: minden országban jelen van a szegénység, bár esetenként mást és mást jelent. A méltányosság minden demokratikus ország célja; ennek hiányában erőszakos, fegyveres megoldásokra kerül sor. A kiegyensúlyozott és boldog közösségek alapja, hogy senkit sem zárnak ki belőle: Kennedy mondta, ha egy szabad társada-

lom nem tud segíteni a számos szegényen, nem tudja megmenteni a kevés gazdagot. A társadalomból való kirekesztés társadalmi zavargásokhoz vezet. Egyensúlyra van szükség a kormányzati és magánszektor között, meg kell határozni, mit kell nyújtania az államnak, s mit a magánszférára bízni. A meritokráciát, az érdemre alapozott társadalmi hierarchiát a tehetséget kibontakoztató oktatás, vagy legalábbis a tanulási esélyegyenlőség alapozza meg. Megszüntetendő az információban gazdagok és szegények közötti különbség, aminek oka nem mindig az anyagi javak egyenlőtlen eloszlásában keresendő.

A kormányzatnak három tanulságot kell levonnia: a technológia nem hazafias, ott adják el, ahol profitot ígér; a beruházási tőke sem hazafias, teljesen a piacra bízni a mozgását a felelősség elhárítását jelenti; a versenyben nem csak az erős, de a gyors is érvényesül (ld. a kisebb, mozgékony országok sikereit).

Az internet alkalmatlan a tudományos kommunikációra, hiszen a webbel együtt még csak hatéves, s a web alig éri el egy tisztességes egyetemi könyvtár nagyságrendjét. A használók szemszögéből nézve nem képes a releváns információ mindenkori produkálására, illetve óriási redundanciával dolgozik. Egyelőre az internet egy gigantikus terv, amelynek megvalósulását még befolyásolhatjuk.

Az állam felelőssége, hogy kezelje a szegénység és a méltányosság problémáját. Ebben nagy szerepet játszhatnak a közpénzekből fenntartott könyvtárak. Az információs forradalom eredményeképpen létre kell jönnie az információs társadalomnak. Ennek a legfontosabb eszköze a nemzeti információs politika. Itt jó példát mutatnak a kisebb európai or-

szágok (Skócia is megtette ebbe az irányba az első lépéseket).

Az internetkultúra kiépítésében nem a technológia számít, hanem a társadalmi struktúrák. Diszfunkcionáló intézményeket nem szabad modern technológiával ellátni. Az embereket kell „fejleszteni”, nem a gépeket, s fel kell építeni az internetes civil társadalmat.

Az információs politikának három kihívással kell szembenéznie: az anyag kezelése (a könyvtárosok szerepének erősödése), a kapcsolatok kezelése a kölcsönös bizalom alapján, az információs társadalom fontosságának tudatosítása az ország minden szektorában.

Ha az új skót parlament az információs forradalomból az információs társadalomba akarja vezetni az országot, az információs politika megfogalmazásakor hat dolgot érdemes megfontolnia. Az eszközök csak eszközök; nem elég számítógépekkel és hálózatokkal megtölteni az iskolákat, látni kell azt a társadalmat is, amit fel akarunk építeni. A földrajzi elhelyezkedés, a távolság már nem sorsdöntő kérdés. A rossz menedzsment nem ugyanaz, mint az előre elrendelt sors: nem kell kiszolgáltatottan figyelni a globális fejleményeket, hiszen képesek vagyunk az alkalmazkodásra, vendégszeretőek vagyunk és szocializáltak. Az internet fejlesztésekor nem nagy számítógépekben kell gondolkodni, mert a technológiai kezdeményezések nem oly termékenyek, mint az innovatív hozzáállás. Fel kell ismernünk, hogy a legfontosabb a tartalom a tudásgazdálkodásban. Végül az információs társadalmat a könyvtárosok is alakítják: a tartalmat a metaadatok tolmácsolják, s a metaadat semmi más, mint katalogizálás ünnepi ruhában. Ez pedig központi szerephez jut az információs politikában, mert az információ kezelésében található meg az állam leghatásosabb szerepét.

(Papp István)

Nemzeti könyvtárügy

01/115

MACKAY, Neville: Signals and ambitions = Publ.Lib.R.J. 15.vol. 2000. 4.no. 98-99., 103.p.

A múzeumok, levéltárak és könyvtárak új stratégiai szervezete, a Resource; feladatai az első öt évben

Állami, társadalmi szervekkel kapcsolat; Együttműködés -belföldi; Fejlesztési terv; Feladatkör

1998-ban a brit kormány Resource néven létrehozott egy új, minisztériumoktól független, hatvan fős, központilag finanszírozott szervezetet. Ez a szervezet a korábbi Council for Museums, Archives and Libraries-t váltja fel. A Resource célja a múzeumok, könyvtárak és levéltárak hosszú távú stratégiai fejlesztése, érdekeinek hiteles képviselése, a közgyűjteményekben bevált megoldásokkal (best practice) kapcsolatos tanácsadó tevékenység megvalósítása, a változások előmozdítása.

A Resource együttműködik a kormányzattal, az önkormányzatokkal, az egyes intézményekkel és a szakmai szervezetekkel. Munkaprogramja a helyzet feltérképezésével és a stratégiai kutatási-statisztikai-képzési fejlesztési célok kitűzésével kezdődik. A későbbiekben tevékenységének hangsúlyá áthelyeződik majd a szolgáltatásra, a tényleges cselekvésre és a változások ösztönzésére. Felülvizsgálják majd a könyvtárak, múzeumok és levéltárak céljait, finanszírozásuk módját, szolgáltatási politikáját, működését, az ellátás regionális rendszerét. Az elképzeléseket egy vízióban foglalják össze, amelynek koncepciója a megosztott nemzeti gyűjteményre, tényleges és virtuális szolgáltatásokra, továbbá az ún. kiegészítő gyűjteményekkel és szolgáltatásokkal (a műemlékvédelemmel, az idegenforgalommal és az oktatással) való együttműködésre épül majd. Hasonló modell már működik a közkönyvtárak People's Network projektje keretében, azt szeretnék kiterjeszteni a múzeumok és levéltárak területére.

A tervek megvalósításához természetesen szükség lesz az igényelt pénzügyi keretek megszerzésére, részben a Kulturális, Médiaügyi és Sportminisztériumtól, részben más főhatóságoktól. A Resource ezenkívül abban reménykedik, hogy sikerül más, üzleti és finanszírozással foglalkozó szervezetek érdeklődését felkeltenie a közgyűjtemények támogatása iránt.

A Resource a kormánynak tartozik jelentéstételi kötelezettséggel, finanszírozását a kormány a szervezet eredményességéhez köti. A Resource rendszeres kapcsolatot igyekszik tartani a politika szereplőivel, továbbá arra törekszik, hogy a közgyűjtemények minél többet szerepeljenek a sajtóban. Közreműködik a használói igények felmérésében és a kiemelt fejlesztésre méltó területek meghatározásában. Tervezik szolgáltatási normatívák megfogalmazását a közgyűjtemények számára, és újszerű partneri kapcsolatok kialakítását a múzeumok, könyvtárak és levéltárak között.

2002-től új finanszírozási lehetőségek nyílnak meg a regionális fejlesztések számára a Resource keretében, amelyek előreláthatólag módot adnak majd – egybeként – arra, hogy egyes, régóta nem megfelelően finanszírozott tevékenységek helyzetét korrigálhassák, és projekteket indíthassanak.

(Hegyközi Ilona)

01/116

HENDRY, J.D.: Social inclusion and the information poor = *Libr.Rev.* 49.vol. 2000. 7.no. 331-336.p. Bibliogr.

Res. francia és német nyelven

A társadalmi integráció és az információszegénység

Hátrányos társadalmi helyzetű olvasó; Információs társadalom; Információtechnológia

A modern idők legfelháborítóbb aberrációja a tömeges nélkülözés, még gazdag társadalmakban is. Nelson Mandela hívta fel arra a figyelmet, hogy a

globalizáció lehetőségei és előnyei milyen egyenetlenül oszlanak meg a Föld országai között. Glasgowban is mindennapi látvány a szegénység, s talán itt a legmagasabb a halandósági arány és a krónikus betegek száma egész Nagy-Britanniában. Két jelentés is foglalkozott a minapában az Egyesült Királyságban mutatkozó szegénységgel: 12 millió gyerek nő fel relatív szegénységben, s akik 16 évesen maradtak ki az iskolából, jóval kevesebbet keresnek, mint egyetemet végzett társaik. Az információs technológiától elzárt rétegek a társadalom 35%-át teszik ki, s ezek főleg szegények, öregek és a munkásosztályhoz tartozó nők.

A kis és közepes üzemekben (500 dolgozóig) komoly problémát jelent, hogy a legtöbb munkatárs úgy érzi, nincs felkészülve az információtechnológia alkalmazására és kezelésére. Akik munkanélküliek, vagy szerződéssel meghatározott időre alkalmazottak, még hátrányosabb helyzetben vannak, s kisebb az esélyük, hogy megfelelő képzésben részesüljenek.

Számos adat és bizonyíték igazolja, hogy akinek kisebb a lehetősége tanulmányok folytatására, rosszabbak a kilátásai. A tanulási esélyek újabb egyenlőtlenségeket és megoszlásokat okoznak a társadalomban, s a lemaradónak egyre nehezebb beilleszkedni a tudáson alapuló társadalomba. A számítógépek használatához olvasni és számolni kell tudni, s belátható időn belül egy sor közszolgáltatás már csak számítógépen keresztül lesz hozzáférhető Angliában.

Valós veszélyt jelent, hogy a 21. században új egyenlőtlenség alakul ki, az információban gazdagokra és szegényekre oszlott társadalom. Ezért nem csak a társadalmi integrációra, hanem a tudásra és információra alapozott integrációt is meg kell célozni.

A hozzáférés biztosítása jóval többet jelent, mint az eszközöket rendelkezésre bocsátani: motiválni kell az embereket, és ki kell bennük fejleszteni a használathoz szükséges készségeket. Ebben a tekintetben a még mindig népszerű közkönyvtárak (s minden más, közpénzből fenntartott – pl. egyetemi – könyvtár) játszhatnak igen fontos szerepet, ahhoz hason-

lót, amilyent a 19. században töltöttek be, amikor a szegény ember egyetemének nevezték őket.

A könyvtárak elősegíthetik a társadalmi integrációt azzal, hogy áthidalják a szakadékokat azok között, akik megengedhetik maguknak az információhoz való hozzáférést, s akik nem.

A munkáspárti kormány tartja magát az ingyenes közkönyvtári alapszolgáltatások eszméjéhez, s ezen túlmenően is számos lépést tett már annak érdekében, hogy átalakítsa az ország közkönyvtárainak jellegét és emelje fontosságukat az egész életen át tartó tanulási folyamatban. Részeivé válnak az egész országot átfogó tanulmányi központok hálózatának, amelyet az internetre alapoznak. A könyvtárosok továbbképzésére 70 millió forintot irányoztak elő a szerencsejáték-pénzekből.

A siker döntő tényezője, hogy a különböző érintett intézmények képesek legyenek a kooperációra, éppen annak érdekében, hogy a szegények is részesülhessenek az információs társadalom előnyeiből.

(Papp István)

01/117

KOUBOVÁ, Blanka: Program Věřejné informační služby knihoven (VISK) 2000. (Včetně informace o programu RISK 2000.) = Čtenář. 52.roč. 2000. 11.no. 304-307.p.

A Könyvtárak Nyilvános Információs Szolgálata (VISK) 2000 c. program. (Beleértve a RISK 2000 programmal kapcsolatos információkat.)

Fejlesztési terv; Könyvtárügy

A referátum címében megnevezett, cseh nyelvű mozaikszavával VISK-nek emlegetett program kimunkálását és elindítását az tette lehetővé, hogy a cseh kormány 2000. május 1-jén 30 millió cseh koronát (1 korona = 7,72 Ft) biztosított e célra. A könyvtárügyi szervek ezt az összeget a következőképpen „darabolták” fel:

1. A VISK koordinációs központjára a nemzeti könyvtáron belül 520 ezer korona bér- és dolo-

gi költség. Ennek elköltése időközben megtörtént.

2. Könyvtárosok képzéséhez 3 millió 335 ezer korona beruházási és 3 millió 570 ezer korona bér- és dologi költség, amely 8 állami tudományos könyvtárban beruházásnak minősülő be rendezések vásárlására, illetve a tanfolyamok működésére szolgál. Maga a képzés 2001-ben indul el a városok és falvak főfoglalkozású könyvtárosai számára.
  3. A nyilvános, főként városi könyvtárakban mindenki számára igénybe vehető tájékoztató központok szervezéséhez 6 millió 976 ezer korona beruházási és 11 millió 699 ezer korona bér- és dologi költség, amihez még a RISK-program 1 millió 827 ezer beruházási és 8 millió 207 ezer korona bér- és dologi előirányzata csatlakozik (a RISK regionális információs központok létesítésére irányul). E pénzekből a könyvtárak (kb. 450 intézmény) internetbe kapcsolása valószínűleg megmindenkelőtt.
  4. A digitális könyvtár és archívum előkészítéséhez 1 millió százezer korona bér- és dologi kiadást irányoz elő a VISK.
  5. A könyvtári katalógusok nemzeti programként kezelt konverziójára 1 millió 200 ezer korona bér- és dologi kiadás jut. Ezzel meg lehet oldani a nemzeti könyvtár katalógusainak konverzióját.
  6. A Memoriae Mundi Series Bohemica céljaira 1 millió 300 ezer korona bér- és dologi támogatás. Az összesen a nemzeti könyvtár és három múzeum osztozik. Általa elindulhat az ország legértékesebb dokumentumainak digitalizálása.
- A könyvtárügyi szakemberek még további három irányban (savas információhordozók mikrofilmzése és digitalizálása, az elektronikus források beszerzési költségeinek dotálása, az országos központi katalógus továbbfejlesztése) látnak szükségesnek központi állami támogatást, ám közben elfogyott a minisztertanácsi keret. Itt emiatt a munkálatok csak az „új évezredben”, azaz 2001-ben indulhatnak

meg. Ez egyben azt jelenti, hogy az állami „szponzorálás” folytatódni fog (hogy mekkora összeggel, a referált cikk nem árulja el).

(Futala Tibor)

01/118

DÖLLGAST, Brigitte: Länderporträt: Mexiko. Bibliothekswesen zwischen zwei Welten = Bibliotheksdienst. 34.Jg. 2000. 10.no. 1595-1599.p.

Mexikó könyvtárügye

Könyvtárügy

Mexikó „túl közel van az Egyesült Államokhoz és túl messze Istentől”, részben az első, részben a harmadik világhoz tartozik, és ez a kettősség könyvtárügyét is jellemzi.

A könyvtárak elméleti és módszertani kérdéseivel a Mexikói Állami Egyetem (Universidad Autónoma de México) keretében működő Könyvtártudományi Kutatási Központ (Centro Universitaria de Investigaciones Bibliotecológicas) foglalkozik. 1981-ben alapították, 80 dolgozója van, évi költségvetése (átszámítva) 4,5 millió DM. Kutatási témái: információ és társadalom, információs rendszerek, információs anyagok elemzése és feltárása. Dél-Amerikára vonatkozó könyvtártudományi szakkönyvtára van. Folyóiratot és évente 8 könyvet ad ki.

A Mexikói Könyvtárosegyesületet (Asociación Mexicana de Bibliotecarios) 1924-ben alapították, 600 tagja van, folyóiratot ad ki és szemináriumokat szervez, támogatást nyújt a kisebb könyvtáraknak az analfabétizmus elleni tevékenységükhöz, a nagyobb könyvtáraknak a számítógépesítéshez. Éves konferenciái a könyvtároság legfontosabb formális és informális információcseréi.

Az országban öt helyen folyik könyvtárosképzés. A legjelentősebb közülük a Mexikói Állami Egyetem kollégiuma, itt doktorátust is lehet szerezni. A hallgatók létszáma: 400. A másik – ugyancsak Mexikóvárosban működő – képzőintézmény főiskolai szintű és gyakorlatiasabb jellegű, itt 700 hallgató tanul.

A könyvtárak közül kiemelkedő szerepe van a Biblioteca de Mexico-nak. Az utóbbi 1946-ban nemzeti könyvtárként indult, de később funkciót váltott. Ma napi 6 000 látogatóval Mexikó legkeresettebb könyvtára. Eleven, népszerű kulturális centrum, 250 000 prézens kötettel, 1 000 folyóirattal, videotékával, vakok könyvtárával, kiállítóteremmel, kávéházzal, moziteremmel, könyvesbolttal.

A Nemzeti Könyvtár az Állami Egyetem területén működik, de attól függetlenül. A Biblioteca de Mexico-val szemben akadémiai szellemű tudományos intézmény. Napi 350 látogatója van, többségükben az egyetem hallgatói. Prézens könyvtár 3,5 millió kötettel.

Az Állami Egyetem Könyvtára nagy állományával és 140 fiókkönyvtárával a legfontosabbak közé tartozik. Normaadó szerepe a mexikói könyvtárügyben szemmel láthatóan fontosabb, mint a Nemzeti Könyvtaré.

A közművelődési könyvtárak helyzetében Mexikó másik, szegényes arca tükröződik. Az 5 600 nyilvános könyvtár többségében nincs képzett munkatérő, a dolgozókat videosorozat segítségével tanítják meg a legfontosabb tennivalóikra. A könyvtárak állománya 3-40 ezer kötet között mozog. A könyvbeszerzést és a feldolgozást központilag végzi a Közművelődési Könyvtárak Központi Igazgatósága (Dirección General de Bibliotecas. Minden könyvtár évente kb. 100 új könyvet kap. A könyvtárak fő célja az alap- és középiskolába járó tanulók ellátása (Mexikóban ui. az állami iskolákban nincsenek könyvtárak), az önképzés támogatása és a nemzeti öntudat erősítése.

A számos szakkönyvtár közül említésre méltó az Amerikai Kulturális Intézet intézménye, a Biblioteca Benjamin Franklin, melyet 1924-ben alapítottak és az USA követségéhez tartozik. A könyvtár, mely az US Information Service hálózatához tartozik, a mexikói hatóságok és a sajtó számára az egyik legfontosabb politikai és gazdasági információforrás.

(Katsányi Sándor)

01/119

SMIT, Ronél: Südafrikanische Bibliotheken. Bedrohter Regenwald oder? = Bibliotheksdienst. 34.Jg. 2000. 10.no. 1599-1610.p. Bibliogr.

Könyvtárak Dél-Afrikában

Könyvtárügy

A Dél-Afrikai Köztársaság könyvtárait ugyanaz a kettősség jellemzi, mint az egész országot: technikai fejlettség egyfelől, szegénység, elmaradottság másfelől. A kormány 1994 óta nagy erőfeszítéseket tesz, hogy a lakosság életminőségét javítsa: jelentős összegeket fordított a folyóvíz és a villamosság biztosítására, de ezeket az összegeket részben a kulturális intézményektől vonta el. Hátrányosan érinti a könyvtárakat a helyi pénz vásárlóerejének romlása is: a könyvek 90 %-át külföldről szerzik be.

Az országban növelték – a távoktatáson keresztül is – a továbbtanulók számát. A távoktatás résztvevőinek nagy része azonban csak a városi könyvtárak olvasótermeiben tudna tanulni, otthoni körülményei miatt. (A lakások túlszűfoltak, nagy részükben nincs villany.) A városi könyvtárak azonban anyagi okokból nem tudják számukra a szükséges könyveket biztosítani, így a lakosság szegény, de feltörekedni képes rétege súlyos akadályok elé kerül.

A könyvtárügy pozitívuma az újabban mind jobban erősödő együttműködés. Korábban két könyvtárosegyesület működött: a SAILIS túlnyomórészt fehér könyvtárosokkal és az ALASA kizárólag feketéknek. 1997-ben új, integrált könyvtáros egyesület alakult (LIASA). Az egyes területek könyvtárai a korábbi faji elkülönültség feloldása és a technikai fejlesztés érdekében öt együttműködési kört, konzorciumot hoztak létre. Ilyen pl. a Gauteng területen működő GAELIC, melynek keretében a 16 résztvevő könyvtár közös web alapú katalógust szerkeszt, együttesen jutnak hozzá külföldi adatbázisokhoz. A hat együttműködési kört az 1999-ben szervezett COSALC (The Coalition of South African Consortia) fogja össze.

Korábban két nemzeti könyvtár működött párhuzamosan: Fokvárosban az 1818-ban alapított Dél-Afrikai Könyvtár és Pretoriában az Állami Könyvtár. A két intézményt 1998-ban összevonták, most Dél-Afrikai Nemzeti Könyvtár néven működik, két részzel. A nemzeti és nemzetközi könyvtárközi kölcsönzést továbbra is Pretoria intézi. A dél-afrikai könyvtárak munkáját a SABINET (South-African Bibliographic and Information Network) segíti. Ez szolgál eszközül többek közt az on-line katalogizáláshoz, a könyvtárközi kölcsönzéshez, a központi katalógushoz, a nemzeti bibliográfiához, az egyetemi disszertációk és a műszaki kutatások nyilvántartásához stb. Bár az adatok közvetítése nem mindenben felel meg a nemzetközi normáknak, Dél-Afrika tájékoztatásügye technikailag fejlett. Afrika területén Dél-Afrika az internet legfőbb használója és Afrikában a legtöbb adatot is ez az ország adja az internetnek. Az egyetemek közül kiemelkedik a Rand Afrikaans University (RAU). Fiatal intézmény, 1994-ben alapították. Jelenleg kb. 18900 hallgatója van. A tanítás nyelve (a nappali tagozat hallgatói számára) 60%-ban angol, 40%-ban afrikána. (1994 előtt az angol és az afrikána volt a hivatalos nyelv. Dél-Afrika nyelvileg igen vegyes állam, az afrikánát mint anyanyelvet csak 14% beszéli.) Az egyetem könyvtárának 430 ezer kötete van, 71 dolgozója, akik közül 31 képzett könyvtáros, 11 pedig szakkönyvtáros (jogi, műszaki stb.). Éves gyarapodása: 6300 mű vásárlás, 2600 mű ajándék. A könyveszerzés forrásai: Anglia: 45%, Amerika: 35%, Európa és Dél-Afrika: 10%. A könyvtár nyitvatartási ideje: munkanapokon 7-22 óráig, szombaton 8.30-13 óráig. Adatbázisuk, melyet a GAELIC együttműködési kör keretében vittek számítógépre, a könyvtáron belül 33 használói pontról érhető el, de a hallgatók és oktatók otthon is használhatják.

(Katsányi Sándor)

Lásd még 147

Központi szolgáltatások

Lásd 141

Együttműködés

01/120

GIERE, Ursula – KUPIDURA, Eva: ALADIN: An example of integrating traditional and electronic services in the digital environment = J. Internet Cat. 3.vol. 2000. 1.no. 41-52.p.

ALADIN: a hagyományos és elektronikus szolgáltatások integrálása a digitális környezetben

Együttműködés -nemzetközi; Felmérés; Felnőttoktatás; Nemzetközi tájékoztatási rendszer; Oktatás információellátása

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A cikk bemutatja az ALADIN (Adult Learning Documentation and Information Network) nevű hálózatot, és ismerteti annak a világméretű UNESCO-felmérésnek az eredményét, amely első lépését jelentette egy nemzetközi, hálózati együttműködés megvalósításának a felnőttoktatási dokumentáció és az információs szolgáltatások között. A felmérés segítségével sikerült nemzetközi szinten azonosítani sokféle hálózati folyamatot, továbbá fény derült a hagyományos és elektronikus formátumok szervezésének és katalogizálásának fontos összetevőire is. Végül soron a felmérés olyan fontos adatokat szolgáltatott, amelyek ismeretében a felnőttoktatás sok hasznot meríthet a világméretű információcseréből, és hozzájárulhat az ismeretek demokratikus globalizációjához.

(Autoref. alapján)

01/121

OSHIRO, Zensei: Cooperative programmes and networking in Japanese academic libraries = Libr.Rev. 49.vol. 2000. 8.no. 370-379.p. Bibliogr.

Res. francia és német nyelven

Együttműködési programok a japán felsőoktatási könyvtárak körében

Együttműködés -belföldi; Felsőoktatási könyvtár; Gépi információkeresés; Könyvtárközi kölcsönzés; Közös katalogizálás

1978-ban a japán oktatási, tudományos, kulturális és sport-minisztérium elhatározta egy tudományos tájékoztatási rendszer létrehozását. A rendszer megvalósítása céljából külföldifolyóirat-központokat állítottak fel, és egy országos tudományos információs központot létesítettek. (National Center for Science Information System, NACSIS). Ezek a központok újabb fontos szerepet játszanak a japán felsőoktatási könyvtárak együttműködési és hálózatosítási programjaiban. A cikk bemutatja a folyóiratközpontokat és a NACSIS számos alrendszerét (NACSIS-CAT, NACSIS-ILL, NACSIS-IR, NACSIS-ELS). Közülük az egyik legsikeresebb a NACSIS-CAT, az on-line osztott katalogizálási hálózat. A NACSIS-ILL, az on-line könyvtárközi kölcsönzési rendszer nem működik teljes kapacitással, mert a könyvtári anyagok kölcsönzése nem általános gyakorlat a japán egyetemi könyvtárakban.

(Autoref.)

01/122

ANGLADA, Lluís M. – COMELLAS, Núria: Reti, cataloghi collettivi e consorzi in Spagna: l'esperienza del Consorci de biblioteques universitàries de Catalunya = Boll.AIB. 40.vol. 2000. 3.no. 295-308.p. Bibliogr. a jegyzetekben.

Res. angol nyelven

Hálózatok, központi katalógusok és konzorciumok Spanyolországban: a katalán egyetemi könyvtárak konzorciuma tapasztalatai

Egyetemi könyvtár; Együttműködés -belföldi; Központi katalógus -online

A spanyol könyvtárak közötti együttműködés a '80-as években kezdődött, és az 1984-es egyetemi reformot követően 1988-ban alakult meg formálisan is a REBIUN (*Red de biblioteques universitàries*), az egyetemi könyvtárak együttműködését elősegítő szervezet. A '80-as évektől a '90-es évek közepéig alakult ki a szakkönyvtári együttműködés az orvosi, matematikai, agrár, műszaki területeken. A központi (közös) katalógusok – az együttműködés „kézzelfogható” eredményei – szintén a '80-as évektől épülnek (1983, 1985 óta egy közkönyvtári, egy általános és egy egyetemi-szakkönyvtári a katalán területéről – mindhárom VTLS rendszeren; 1985-86-tól a spanyol állami közkönyvtáraké és a „bibliográfiai örökség közös katalógusa” ABSYS rendszerben; saját fejlesztésű rendszeren fut a REBIUN és a műszaki szakterület katalógusa 1994 óta). A nyolc katalógus összesen közel 14 millió bibliográfiai tételt tartalmaz, melyek közel ezer könyvtárból származnak (bár az egyetemi könyvtárak legtöbbször több központi katalógusban is szerepel). A könyvtári konzorciumok története 1996-ban kezdődött, a katalán egyetemi könyvtári konzorcium (*Consorci de biblioteques universitàries de Catalunya – CBUC*) megalakulásával. 2000-ben két újabb (galíciai és madridi) egyetemi könyvtári konzorcium indult, illetve említést érdemel az 1998-as kezdetű andalúz tudományos információs központ projekt

is, ami viszont csak részben könyvtári jellegű. A Katalónia nyolc nyilvános egyetemi könyvtárát és a Katalán Könyvtárat (*Biblioteca de Catalunya*) egyesítő CBUC működésének első jelentős eredménye az a központi katalógus (*Catàleg col·lectiu de les universitats de Catalunya*), mely jelenleg 1,6 millió fölötti rekordot tartalmaz, ezzel 120 könyvtár több mint 3,3 millió kötetéhez nyújtva elérési lehetőséget. A tagkönyvtárak könnyített és gyorsított könyvtárközi kölcsönzéssel elégítik ki az olvasói igényeket.

A számos CBUC-projekt közül kiemelkedik az elektronikus könyvtár (*Biblioteca digital de Catalunya*), amely jelenleg a tagkönyvtárak több mint 6500 folyóiratának elektronikus indexét szolgáltatja, s amelyen belül tervezik elektronikus adatbázisok és folyóiratok előfizetését, valamint a katalán doktori disszertációk elektronikus adatbázisának létrehozását is.

(Mohor Jenő)

01/123

HORVÁTHOVÁ, Marcela: Občianské združenia Pro Scientia po dvoch rokoch svojej činnosti = Bull.CVTI SR. 4.roč. 2000. 3.no. 8-11.p.

Res. angol nyelven

A Pro Scientia civil szervezet két évvel megalakulása után

Együttműködés -belföldi; Központi katalógus; Számítógép-hálózat; Szűk publicitású anyag

A pozsonyi egyetem könyvtáros- és informatikus-képző tanszéke, a pozsonyi és kassai egyetemi könyvtár, a Szlovák Tudományos Akadémia Könyvtára, a Szlovák Közgazdaságtudományi Könyvtár, a Tudományos-Műszaki Információs Központ és a túrócszentmártoni nemzeti könyvtár 1998 májusában hozta létre a Pro Scientia civil társulást. Az együttműködés e formája más könyvtárak számára is vonzónak bizonyult, úgyhogy tagsága az alapítás

óta megháromszorozódott. A társulás – tanúskodik róla első projektje – mindenekelőtt az ország egyetemien, főiskoláin és kutatóintézeteiben született közlemények, viták, disszertációk és tudományos közéleti aktivitások regisztrálását, feltárását és prezentálását biztosító rendszert kívánta megalapozni az önkéntes együttműködés vállalása révén.

E célkitűzés elnyerte a pozsonyi Nyílt Társadalom Alapítvány és a budapesti Open Society Intitute tetszését, és ami még fontosabb, anyagi támogatását is. A társulás munkájának megindításához a Szlovák Tudományos Akadémia és jelentős összegekkel járult hozzá.

A projekt egyébként nemzetközi szabványokat alkalmaz. Közülük a legfontosabbak: UNIMARC, ISBD, ISO 2709, AACR2 és Z39.50. Mindjárt a munka legelején bizonyossá vált, hogy az együttműködő könyvtárak munkatársai az AACR2 és a UNIMARC használatában meglehetősen járatlanok, bizonytalanok. E negatív adottság megszüntetés érdekében képzéssel és továbbképző szemináriumokkal kellett indítani. Emiatt a munka lelassult, ám azután megfelelő minőségben haladt a végkifejletéig. Másként szólva: az 1999 januárjában indult projekt ugyanezen év novemberéig sikeresen realizálódott.

A társulás második projektje előkészületben. Ez a szóban forgó szabványok és szabályzatok intenzívebb alkalmazását célozza a feldolgozó munka terén. E projekt finanszírozásában a társulás reményei szerint ugyanazok fognak részt venni, akik az első projektben.

(Futala Tibor)

01/124

GENIEVA, Ekaterina: The fate of displaced cultural valuable in Russia: different approaches to one problem = Libri. 50.vol. 2000. 3.no. 217-220.p. Bibliogr.

A háborúban zsákmányolt kulturális értékeke sorsa Oroszországban: egy probléma többféle megközelítése

Hadizsákmány; Jogszabály -más területről [forma]; Kulturális kapcsolatok

Az Orosz Föderáció 1992-ben állította fel a kulturális értékek visszaadásával foglalkozó állami bizottságot, és 1998-ban publikáltak először adatokat az orosz múzeumokban és könyvtárakban található, „hadizsákmányként” oda került kincsekről. Ez a jegyzék volt az első lépés a „Nyugattal” való, a világháború során „máshová jutott” műkincsekről folytatható nyílt párbeszéd felé. Második lépésként az orosz veszteségek katalógusát publikálták (az Orosz Állami Levéltár, Múzeum, a Tretyakov Galéria anyagából, a kisebb, vidéki múzeumok veszteségeit további kiadványok sorolják majd). Már megtörtént a magyar, francia, lengyel, német, holland, illetve orosz kétoldalú bizottságok kijelölése a listák összeállítása és az esetleges csere lehetőségeinek kidolgozása céljából. 1998 áprilisában vált hatályossá a hosszú és kalandos múltú (elnöki vétó, alkotmánybíróság stb.) törvény „a 2. világháború következtében a SZU-ba áthelyezett és az Orosz Föderáció területén található kulturális értékekről”, ami a visszaadási folyamat jogi hátterét is biztosítja.

Könyvtári téren az Összoroszországi Idegennyelvű Könyvtár (VGBIL) „lépett először”; 1992-ben „Könyvek – a háború áldozatai” címen rendezett kiállítást (és adott ki katalógust) azokból a holland könyvekből, amelyeket először Hollandiából a náci, majd tőlük a Vörös Hadsereg vitt a SZU-ba, ahol hosszú évekig titokban őrizték azokat. Ugyancsak a VGBIL rendezte meg az első orosz-német kerekasztalt „A könyvtári gyűjtemények restitúciója és az európai együttműködés” címmel, majd ennek nyomán elkészítette a VGBIL-ban található 16. századi német könyvek katalógusát. A VGBIL kezdeményezésére készült el a Sárospataki Református Kollégium Könyvtárának a Nyizsnij Novgorodi Területi Tudományos Könyvtárban található könyv-

veinek nyomtatott és elektronikus katalógusa is. Szerző (a VGBIL főigazgatója) 1996-tól tagja a „Hadzszakmány” című nemzetközi hírlevél szerkesztőbizottságának, melynek orosz változatát a könyvtár honlapján is közzé teszik, és folyik a VGBIL gyűjteményeiben található, idegen tulajdonbélyegzőjú régi és ritka könyvek katalógusának összeállítása is. A háború során máshová vitt kulturális értékek további sorsának bonyolult problémáját csak az államok konstruktív és kölcsönösen jóakarátú együttműködésével lehet megoldani.

(Mohor Jenő)

Lásd még 115, 131, 140, 196

Jogi szabályozás

01/125

BOJKOVA, O.: Licenzirovanie, markirovanie i akkreditaciá. Instrumenty pravovogo regulirovaniá bibliotečno-informacionnoj deátel'nosti = Biblioteka. 2000. 10.no. 21-23.p. Bibliogr. 13 tétel.

A könyvtári-tájékoztató munka jogi szabályozásának eszközei

Előzményeit ld. Biblioteka 2000. 8.sz. 10-12.p. és 9.sz. 20-21.p.

Jogszabály -könyvtárügyi

Az oroszországi könyvtári-információs tevékenység jogi szabályozásának eszközei között fontos szerepet tölt be az intézmény mint önálló jogi személy működéséről szóló engedély. Az engedély kiadását szakértői vizsgálat előzi meg, megszerzése anyagi ráfordítással jár. Az engedély megszerzését az Orosz Föderáció által 1998-ban hozott törvény szabályozza, melyet kiegészítenek az egyes könyvtári tevékenységekről szóló korábbi törvények. Ezek közül a könyvtárak információs tevékenységét az

1995-ben született törvény, a nemzetközi információcserében való részvételt az 1996-os törvény és az azt kiegészítő 1998-as kormányhatározat szabályozza. A könyvtárak művelődést, oktatást elősegítő tevékenységének meghatározása az 1992-es föderális oktatási törvénnyel és az 1996-os felsőoktatásról szóló törvénnyel összhangban született, de figyelembe vette az Oktatási és a Felsőoktatási Minisztériumnak a témával kapcsolatosan kiadott normatív dokumentumait is. Az utóbbi tevékenység engedélyezése után kezdett nagyon sok könyvtár nyelvoktatás szervezésével, a könyvtárosok kiegészítő szakmai képzésével és internet-tanfolyamok rendezésével foglalkozni. A könyvtárak kiadói tevékenységét az 1991-es minisztertanácsi rendelet teszi lehetővé, az ehhez kapcsolódó engedélyeket általában nagykönyvtárak szerzik meg, illetve olyan gyűjtemények, amelyek mellett speciális kiadók működnek (Paskov Dom, Rudomino, Sztarij Szad). A kilencvenes évek elején a megváltozott gazdasági helyzetben a könyvtárak számára is fontossá vált produktumaik (az általuk összeállított katalógusok, adatbázisok stb.) és szolgáltatásaik „árúvédjeggyel” való ellátása. Így az 1992-es fogyasztói törvény előírásainak megfelelően teremődik meg a kapcsolat a termelő és a fogyasztó, adott esetben a könyvtár és használója között: a használó jogosult a termékhez való, ill. a termékkel kapcsolatos valamennyi információhoz való hozzáférésre. A könyvtár belső normatív dokumentumainak létrehozásakor feltétlenül rögzíteni kell e hozzáférés – különösen a számítógépes információs szolgáltatásokhoz való hozzáférés – körülményeit és lehetőségeit.

A könyvtárak akkreditálását az államigazgatási szervek és a tudományos szervezetek, egyesületek végzik a könyvtár által készített betérjesztés, kérvény alapján. Az akkreditáció megtörténte elfogadhatja a társadalommal az intézmény önálló létezésének jogát, tekintélyét és egyben kötelezi az intézményt arra, hogy a társadalom és az egyedi felhasználó, az olvasó intellektuális és kulturális igényeit,

szükségeit maradéktalanul kielégítse. Amíg a külföldi példák (USA, Nagy-Britannia, Kanada) azt mutatják, hogy a könyvtárak egyes tevékenységeinek akkreditációja általában egyben történik meg (bár az amerikai és a kanadai könyvtáros iskolák akkreditációjáért társadalmi szervezet, az Amerikai Könyvtárosok Egyesülete a felelős), addig Oroszországban külön-külön akkreditálják az egyes tevékenységi területeket. A tudományos tevékenység akkreditálásával leggyakrabban a föderációs könyvtári intézmények, a köztársasági nemzeti könyvtárak, a közigazgatási egységként jelenleg is funkcionáló vidékek, körzetek, területek központi könyvtárai próbálkoznak – tudományos vagy tudományos-módszertani tanácsokat hozva létre a kutatás számára az intézményen belül –, de ez a feladat fokozatosan aktuálissá válik a városi és a járási könyvtárak számára is. A tudományos tevékenység elfogadásakor a kiinduló pontot a tudományról és a tudománypolitikáról szóló 1996-os törvény jelenti, melyet 1997-ben két további, az eljárásrendet szabályozó rendelettel egészítettek ki. Az oktatási tevékenység akkreditációjának alapja a korábban már említett két oktatási törvény, melyek alkalmazásával felső- és középfokú oktatási intézmények, továbbképzési intézetek szerezhetnek jogot a könyvtárosképzésben való részvételre.

(Hangodi Ágnes)

01/126

HOKKA-AHTI, Ritva: Uusi laki selkeyttää kuvaavhjelminen valvontaa = Kirjastolehti. 93.vsk. 2000. 8.no. 28-29.p.

Új törvény Finnországban a mozi- és videofilmek, valamint a video- és számítógépes játékprogramok ellenőrzéséről

Audiovizuális anyag; Jogszabály -más területről; Kölcsönzés; Tájékoztató szabadsága

2001. január 1-jén lép életbe a címben felsorolt audiovizuális hordozók forgalomba hozására és hasz-

nalatára vonatkozó új törvény, amelynek megalkotását az indoklás szerint a gyermekek védelme tette szükségessé. A törvény kimondja, hogy minden fent említett audiovizuális program kontrollja az Állami Filmfelügyeleti Hivatal feladata kétféle formában. Vagy úgy, hogy a törvény által megnevezett programfajtákat előzetesen megvizsgálja, vagy úgy, hogy az előzetes kontrolltól mentesülő programfajták forgalomba hozataláról megkapja az előírt információkat. Mind a kontrollkérés benyújtásáért, mind pedig az információnyújtásért a film vagy egyéb program importőre, illetve (hazai) előállítója felelős.

Kötelezővé teszi a törvény az előzetes kontrollt minden, 18 éven aluliak számára (is) forgalmazni kívánt filmre és videoműsorra vonatkozóan. Az eleve csak felnőtteknek készült filmek, valamint a video- és számítógépes játékok esetében csak a bejelentési kötelezettség áll fenn, az utóbbiakon viszont a gyártónak vagy a forgalmazónak fel kell tüntetnie a korhatári megkötéseket. A műsorok esetében büntetés terhe mellett kötelező a korhatár betartása. A játékot illetően a játéktermek üzemeltetőinek azt a felelősségét mondja ki a törvény, hogy a 18 év alattiaknak tiltott játékokhoz való – akár csak nézői – hozzáférést meg kell akadályozniuk.

Az új korhatár-kategóriák a következők: korhatár nélküli (jele: S); tiltott: 7 éven aluliaknak (K7); 11 éven aluliaknak (K11); 15 éven aluliaknak (K15); 18 éven aluliaknak (K18). A törvény hatálya a 2001. január 1-jétől forgalomba kerülő filmekre és programokra terjed ki, a korábban forgalomba hozottakra továbbra is a régi kategóriák érvényesek.

A könyvtárosok munkáját az első időszakban különösen a videokölcsönzés területén bonyolítja és nehezíti meg az új rendelkezés. A megkérdezett könyvtárosok a várható többletmunka ellenére nem vitatják a törvény szükségességét és előírásait. Az alábbi megoldási módokkal kívánják megkönnyíteni gyakorlati alkalmazását: 1. A kölcsönző fiatalok pontos tájékoztatása; 2. A videogyűjte-

mény korhatár szerint világosan tagolt elhelyezése a szabadpolcon; 3. A számítógépes kölcsönzési program módosítása úgy, hogy automatikusan összekapcsolja a dokumentum korhatár-jelölését a kölcsönző életkori adatával. Fontosnak tartják azonban felhívni a figyelmet annak a várható veszélynek a kikerülésére, hogy némely könyvtárak esetleg – a könnyebbség kedvéért – megkísérlik csak korhatár nélküli videofilmekkel gyarapítani gyűjteményüket.

(Sz. Nagy Lajos)

Lásd még 124

Könyvtárosi hivatás

01/127

PŘIBYLOVÁ, Martina: Socioekonomické postavení informačních profesionálů v dnešní společnosti: soukromný sektor = Nár.Knih. 11.roč. 2000. 5/6.no. 212-226.p. Bibliogr. 90 tétel.

Res. angol nyelven

Információs szakemberek társadalmi-gazdasági helyzete a mai társadalomban: a magánszektor

Dokumentáló -felsőfokú; Információs társadalom; Könyvtárosi hivatás

A globalizálódó világ gazdaságban az információ és a tudás fontossága megsokszorozódik. Ez egyszerűen azt is jelenti, hogy az információval foglalkozó szakemberek társadalmi pozíciójában ugyan csak nagy változások következnek be. Fritz Machlup, Marc Porat, Stana B. Martin és mások vizsgálódásai nyomán tudjuk, hogy az információs területen foglalkoztatottak száma a 20. század elejétől kezdve folyamatosan növekedett. E növekedés üteme csupán a legutóbbi időben csökkent valamelyest, minthogy a legújabb technológiák kevésbé munkaerőigényesek.

Az iménti megállapításokat az USA-beli adatok igazolják. Nevezetesen: az országban 1970 folyamán az alkalmazottak 40,21%-a, 1995-ben már 45,81%-a szolgálta az információs szektort, miközben 1970 és 1980 között a foglalkoztatottak száma még 4,93%-kal, 1980 és 1990 között már csak 1,56%-kal nőtt.

A lassúbbodási tendencia azonban nem vonatkozik az alkalmazottak egyik körére, az információs szakemberekre. Az ő területükön inkább a számszerű növekedés felgyorsulásának vagyunk a tanúi. Az információs szakemberek mindenekelőtt a szakképzett könyvtárosok és informatikusok, illetve az információs brókerek.

Az ő munkakörüket mindinkább úgy határozzák meg, hogy a rutinfeladatok ne tartozzanak kötelmek közé. Ezek helyett a döntések információs előkészítése, az „information management” volt a tiszttük, ami mostanában mindinkább a „knowledge management” ellátása irányába mozdul el.

Egyébként a napjainkban olyannyira divatos fogalmak, mint amilyenek a „knowledge industry”, a „knowledge worker” és a „knowledge management” Fritz Machlup 1962-ben megjelent könyvében már szerepelnek, csak hát hosszú időn át „csipkerózsika” álomban szenderegtek. Igaz, még ma sem felel meg a legtöbb helyen tapasztalható helyzet e fogalmaknak, de azért már vannak olyan példák, ahol kiteljesedve vehetők szemügyre. Ilyen a Nortel Networks Information Resource Network (IRN), ahol mindössze 85 alkalmazott működteti és tartja naprakészen a cég mintegy 80 ezer dolgozóját ellátó-kiszolgáló rendszert. Ráadásul a dolgozók közül 45 ezer „nem akárki”, hanem igencsak információigényes „knowledge worker”.

A cég – láthattuk – felettébb sokat követel információs szakembereitől, ám ehhez képest dotálja is őket. Mivel az ilyen állás elvesztése „kész anyagi csőd”, minden munkatárs folyamatosan tökéletesíti szakismereteit és jártasságait. És nagyon sokan azért tökéletesednek, hogy „elcsípjenek” egy-egy

ilyen állást. Felettébb ádáz konkurenciaharc dúl e területen, amely megköveteli, hogy az információs munkában minél több legyen a „hozzáadott érték”. A szakma közeli jövője így prognosztizálható.

(Futala Tibor)

01/128

ŠIMONOVÁ, Šimona: Co by mel umět a znát pracovník hudebního oddělení veřejné knihovny = Nár.Knih. 11.roč. 2000. 5/6.no. 239-240.p.

Mihez kellene értenie, mit kell tudnia a nyilvános könyvtárak zenei gyűjteményében dolgozónak?

Könyvtárosi hivatás; Zenei könyvtár

Hradec Králové Kelet-Csehország zenei központja. A városban és vonzáskörzetében több alap-, közép- és felsőfokú zeneiskola működik, szimfonikus zenekara van, nem is beszélve a környék számos amatőr ének- és zenekaráról. Ennek megfelelően a járási könyvtár olvasóinak-használóinak kereken egyharmada veszi igénybe a zenei osztályt. A minőségibb ellátásra törekedve a könyvtár a közelmúltban ankétot szervezett a „mihez kell értenie, mit kell tudnia a zenei könyvtárosnak” témaköréből.

A komolyzene értői és szakemberei szerint a következőket: a zenei könyvtáros alaposan ismerje a zene történetét, legyen áttekintése a híres és kevésbé híres zeneszerzők műveiről, különösképpen elmélyült a legnagyobbakéról, otthonosan mozogjon a modern zene világában, biztosan különböztesse meg egymástól a hangszereket és a zenei formákat. Ez másként szólva azt jelenti, hogy a zenei könyvtárosnak középfokú zenei képzettsége legyen. A nagyobb intézményekben szükség van egy felsőfokú zenei képzettségű vezetőre is.

A könnyűzene hívei a könyvtárostól nem várnak el elméleti és történeti ismereteket, azt azonban szükségesnek tartják, hogy az őket kiszolgáló személyzet tájékozott legyen a könnyűzenei stílusokban, műfajokban és többé-kevésbé e sajátos világ eseményeiben és sztárjaiban is.

Akár a komoly-, akár a könnyűzenei képzettség előfeltétele a könyvtár kvalitásos beszerzési politikájának is. És itt lép be a könyvtárosi képzettség követelménye mint a feltárás és állománykezelés szakmailag hibátlan vitelének garantálója. S ebben a „tudásban” mind jelentősebb hányadot tesz ki a számítógépekkel és az internettel kapcsolatos „iskolázottság”, amire a mindennapi könyvtárosi munkáknál és a közönségszolgálat terén egyaránt szükség van.

(Futala Tibor)

01/129

TAYLOR, Mary K.: Library webmasters: satisfactions, dissatisfactions, and expectations = Inf.Technol.Libr. 19.vol. 2000. 3.no. 116-124.p. Bibliogr.

Amerikai felmérés a könyvtári webmesterek képzettségéről, munkaköréről, elégedettségéről, elégedetlenségéről és elvárásairól

Dokumentáló -felsőfokú; Felmérés [forma]; File-szervezés -gépi; Honlap

A Tudományos Könyvtárak Szövetsége (Association of Research Libraries – ARL) 1998 januárjában felmérést végzett a tagintézmények könyvtári webmesterei körében. Az információgyűjtés kiterjedt a webmesterek tanulmányi végzettségére, felkészültségükre, valamint arra, mivel elégedettek illetve elégedetlenek munkájukkal kapcsolatban, mi a véleményük a web-bizottságokról, és hogyan látják a könyvtárosok szerepét a webhelyek fejlesztésében. A végzettség vizsgálatakor kiderült, hogy a válaszadók hetvennyolc százaléka rendelkezik könyvtárosi végzettséggel, tíz százalékuk információtechnológiai, számítógépes végzettséggel.

Arra a kérdésre, hogy a könyvtárosképzés felkészítette-e őket a webmesteri feladatokra, a válaszolók többsége nemmel válaszolt. Annál is inkább, mert az ő tanulmányaik során még nem is létezett a web. A válaszadók egy része úgy gondolta, hogy

részben tanultak olyan tananyagot, amit hasznosítani tudnak webmesterként is.

Az internethasználatot, ami természetes részét képezi a könyvtárosi munkának, és a weboldal készítést be kellene építeni a tananyagba. Sőt posztgraduális képzésekre is szükség lenne e téren.

Arra a kérdésre, hogy mit csinál a webmester, a válasz az oldalon megjelenő tartalomért vállalt felelősségtől a grafikai elemek kiválasztásáig és megalkotásáig terjedt. A legtöbb intézményben a feladatok több ember (vezetők, könyvtárosok, diákok, szakértők) között osztódnak meg. A legtöbb válaszoló a web feladatok mellett más feladatokat is ellát.

Hatvan százalékuk tizenöt vagy annál kevesebb órát foglalkozik hetente a webbel. Valójában csak negyedrészüknak ez a fő munkaköri kötelessége, a többieknek ez az egyéb feladatai közé tartozik.

A web-bizottságokról alkotott vélemény is megoszlik. A bizottságok nagysága változó, háromtól huszonkilenc főig terjed, s általában különböző szakterületek képviselőiből áll. A válaszadók kilencven százaléka szívesen dolgozik bizottságokban

A bizottsági munka nehézségeként a döntéshozás és a konszenzus elérésének lassúságát jelölték meg legtöbben, főként nagyobb létszámú bizottság esetén. A bizottságok nem tudják érvényesíteni határozataikat, ha nincs erre felhatalmazásuk. Ez csak akkor lehetséges, ha a könyvtárigazgatók is részt vesznek a bizottság munkájában.

Minden nehézség ellenére úgy tűnik, hogy a webmesterek élvezik a munkájukat, a kihívást, hogy új dolgokat kell megtanulniuk és új dolgokat alkothatnak, amivel a szolgáltatásokat fejleszthetik.

A negatív dolgok közül sokan említették munkájuk „politikai” részét, hogy próbálnak mindenkinek megfelelni annak érdekében, hogy el tudják fogadtatni döntéseiket, meg tudják nyerni a többieket a projektek végrehajtására. Ebben ismét fontos szerepet játszik az intézmény vezetése. Problémát jelent, hogy más feladatokat is el kell-e látniuk, s nincs idejük új készségek megtanulására, s így rutinfel-

adattá válik a munka. Bár a könyvtárak akarnak webhelyet, nem fordítanak elegendő személyi és anyagi forrást a fenntartásukra illetve a jövőbeni fejlesztésükre.

A válaszadók száz százaléka érzi úgy, hogy a könyvtárosoknak szerepet kellene vállalniuk a webhelyek fejlesztésében. Főként a webhely struktúrájának megtervezésében lehetne nagy szerepük, hiszen ki tudná jobban, hogy hogyan kell nagy mennyiségű információhalmazt hasznosíthatóvá formálni, mint a könyvtáros. A források kiválogatásában és értékelésében, az on-line használatot segítő ismertető készítésében szintén fontos a könyvtárosi tapasztalat, hiszen ők ismerik legjobban a használók keresési szokásait. Abban, hogy mennyire szükséges, hogy a könyvtárosok a technikai oldalát is megismerjék a webnek, megoszlottak a vélemények. Egyesek szerint ez nem szükséges, mások azt állították, hogy a könyvtárosoknak meg kellene tanulniuk a technikai fogásokat, sőt képesnek kellene lenniük webhely készítésére. Azért szükséges, hogy ismerjék a technikai lehetőségeket, hogy lássák, mire használható a könyvtári szolgáltatások terén. Egyesek szerint elegendő, ha a könyvtáros az ún. tartalmi koordinátor szerepét tölti be egy csapatban, ahol technikai, grafikai megoldásokért más szakember felel.

(Szénászky Mária)

Lásd még 133, 154, 173, 183, 185

Oktatás és továbbképzés

01/130

GARCÍA MARCO, Francisco Javier – CARMEN AGUSTÍN LACRUZ, María del: Educating the information professional of the 21st century: A ten-point proposal based on the Spanish context = Educ. Inf. 18. vol. 2000. 2-3. no. 141-153. p.

A 21. század információs szakembereinek képzése: tízpontos javaslat a spanyol viszonyok alapján

Könyvtárosképzés -felsőfokú; Tanterv, óraterv

A spanyolországi könyvtárosképzés reformja kapcsán több megfontolásra érdemes gondolat vetődik fel.

A képzés tartalma magismeretekre és kiegészítő ismeretekre oszlik. A magismeretek egy része belső, azaz a könyvtártudományból (információtudományból) ered, másik része külső jellegű (kívülről jövő), azaz más tudományterületekről származik. Belső jellegűek az információ feldolgozásának modelljei és folyamatai, valamint az információs szolgáltatások. Külső jellegűek az információ és a tudás alapjai, a menedzsment és az adminisztráció, továbbá az információtechnológia. A kiegészítő ismeretek közé tartozik a nyelvismeret, amely tovább osztható az idegen nyelvek ismeretére és az anyanyelvi kommunikációs készségekre. A kiegészítő ismeretek másik típusa az egyes (nem könyvtári) szakterületek (kémia, jog stb.) ismerete. A képzésben kötelező és opcionális tárgyakkal kell lenniük úgy a belső, mint a külső ismeretek vonatkozásában. A kötelező belső ismeretek körébe az információ feldolgozásának modelljei és folyamatai, valamint az információs szolgáltatások tartoznak. Kötelező külső ismeret az információ és a tudás, a menedzsment és az adminisztráció, az információtechnológia, és az anyanyelvi kommunikáció. Opcionális és belső jellegű a szakterületi információs szolgáltatások ismerete. Opcionális külső jellegű a szakterületek ismeretanyaga és az idegen nyelvek ismerete.

A képzésben fontos szerepet kell kapnia az elméletnek, mivel a jövő információs szolgáltatásainak új elméleti modellje kell, hogy irányítsa a képzést. A tantárgyak közötti merev határoknak el kell tűnniük, és integrált, szintézist jelentő tárgyakkal kell megjeleníteniük. Kiemelkedő szerepet kell kapnia a képzésben a projektmenedzsment alkalmazásának,

a gyors változások és a globalizáció figyelembe vételének, az információban gazdag társadalom, a dinamikus információs környezet, az információs túlterhelés fogalmának. A képzésnek meg kell haladnia az egyes felhasználót alapul vevő modellt, más elemzési szintekkel kiegészítve azt, a kollektív felhasználót kell alapul vennie. A jövő információs szakembereit fel kell készíteni az új szervezeti környezetben való tevékenységre.

(Koltay Tibor)

01/131

JOHNSON, Ian M.: The role of associations of information and library education in teaching and research: Recent and potential developments in Britain and Europe = Educ. Inf. 18. vol. 2000. 2-3. no. 201-220. p. Bibliogr. 45 tétel.

Az egyesületek szerepe a könyvtár- és tájékoztatástudományi képzésben és kutatásban: helyzetkép Európában és Nagy-Britanniában

Egyesület -könyvtári -nemzetközi; Együttműködés -nemzetközi; Könyvtárosképző intézmény

A szakmai gyakorlat és a képzés mostanában nem fejlődött szinkronban annak ellenére, hogy a könyvtárosképző iskolák felismerték a szakmai egyesületek fontosságát. Talán ez az oka annak, hogy a képzőintézetek saját szervezeteket, egyesületeket kezdtek alakítani. Ezek egyben az együttműködés kiváló fórumainak is bizonyultak.

Az ismeretgazdálkodó társadalomban még a politikusok is egyre inkább felismerik a könyvtáros- és információszakember-képzés jelentőségét. Az azonos célok elérését elősegítik a képzőintézetek szakmai egyesületei.

Több új egyesület jött létre ezen az alapon. Angliában az ABLISS (Association of British Library and Information Science Schools) átalakult BAILER-re (British Association for Information and Library Education and Research). A képzőintézetek tagjai vá váltak az IFLA és a FID megfelelő szervezetei-

nek. Az amerikai és kanadai egyesületek is kapcsolatokat kerestek külföldi partnereikkel. Európában 1991-ben alakult meg az EUCLID, a könyvtárosképző tanszékek egyesülete. (Az alapító tagok között az ELTE is szerepelt.) A már munkában álló szakemberek továbbképzése nagy kihívást jelentett a képzőintézetek számára. Az Európai Unió igyekezett több módon is elősegíteni az egyetemek nemzetközi együttműködését az oktatás terén (ERASMUS, SOCRATES, TEMPUS-PHARE programok).

Sikeresebbeknek bizonyultak azok a programok, amelyek a hallgatók bevonására irányultak. A nyelvi nehézségek ellenére megindult a diákcseré, s még a pénzügyi nehézségeket is sikerült leküzdeni. Az Európai Bizottság célja az, hogy a tantervek kölcsönösen megfeleljenek, s az egyik intézetben szerzett kreditpontokat a másikban elfogadják.

Állandósultak az erőfeszítések a tantárgyak fejlesztésére és korszerűsítésére, összhangban a hazai és nemzetközi könyvtáros egyesületek igényeivel. Töreksenek mind a hallgatóság, mind a tanszemélyzet minőségi színvonalát emelni.

A képzőintézetek egyesületei elősegítik az információcseré kibontakozását.

Figyelmet érdemel a konferenciaszervező tevékenység is, mint amely elősegíti a személyes kapcsolatok kibontakozását. Ezek sorában igen sikeresnek bizonyult a holland kezdeményezésre indult BOBCATSSS konferenciasorozat, amely hidat épít Nyugat- és Közép-Kelet-Európa képzőintézményei között. Jellemzősége, hogy a szervezőmunkát a diákok vállalták magukra.

A nemzetközi együttműködés egyre szélesedik, s kiterjed figyelme az afrikai és a dél-amerikai kontinensre is. Létrejövőben van a virtuális szakmai közösség az internet segítségével. A szakmai egyesületek, de az egyes képzőintézetek is létrehozták a maguk webhelyeit, s az elektronikus hálózat elősegíti az információcserét és konzultációt.

Az egyesületek működtetése önkéntes alapon történik, s ez bizony nehézséget okoz. A finanszírozás terén is gondok jelentkeznek; mindenesetre könnyebb a tagdíjra támogatás szereznit, mint a tisztségviselők útiköltségeinek fedezetére. Ennek ellenére már a jelenben is mutatkoznak az együttműködés eredményei.

(Papp István)

01/132

ESTERMANN, Yolande – JACQUESSON, Alain: Quelle formation pour les bibliothèques numériques? = Bull. Bibl. Fr. 45. tom. 2000. 5. no. 4-17. p. Bibliogr. 12 tétel.

Res. angol, német és spanyol nyelven

Milyen képzés szükséges az elektronikus könyvtár személyzete számára?

Elektronikus könyvtár; Könyvtárosképzés, dokumentálóképzés; Tanterv, óraterv

A digitális könyvtárak sajátosságait figyelembe véve a képzést új kurzusokkal kell kiegészíteni, amelyeknek egyforma hangsúlyt kell fektetniük az új dokumentációs eszközökre és a digitális dokumentumoknak a mai társadalomban elfoglalt helyére. A szerzők megvizsgálják a már létező tanfolyamokat, majd egy olyan tanrendet javasolnak, amely kiterjed a technológiai fogalmakra, a digitális dokumentumok tipológiájára és kezelésére, és a digitális könyvtárak szervezésére. Tárgykörök szerint különböző tanítási módszereket javasolnak, és megkülönböztetik a kezdeti oktatást a továbbképzéstől. A javasolt tantervet, amely egyforma szemlélettel és hangsúllyal tekint a hagyományos és a digitális könyvtárakra, az általános posztgraduális képzés keretein belül helyezték el. A cikk végül a digitális könyvtárak használatának képzésével foglalkozik.

(Autoref.)

01/133

CAMPBELL, Fiona – MARCELLA, Rita – BAXTER, Graeme: Professional development and the recently qualified information and library studies professional: Factors affecting success in attainment of the UK Library Associations's Associate status = Educ. Inf. 18.vol. 2000. 2-3.no. 169-199.p. Bibliogr. 40 tétel.

Szakmai fejlődés és a frissen végzett információs és könyvtári szakemberek: mennyi idő alatt szerzhető meg az angol könyvtárosegyesület ún. levelező tagsági státusza?

Egyesület -könyvtári -nemzeti; Felmérés [forma]; Könyvtárosi hivatás; Minősítés; Továbbképzés

A cikk a brit könyvtáregyesület (Library Association) által támogatott egyik programot mutatja be, amely azt vizsgálja, milyen tényezők befolyásolják az egyesület levelező tagságának elnyeréséhez szükséges idő hosszát, és adatokat gyűjt a levelező tagság előnyeiről, az ehhez szükséges követelmények teljesítésének akadályairól és a szakmai továbbképzésről. Az adatokat postán küldött kérdőívek (a válaszadási arány 38,3% volt) és még nem teljes jogú illetve visszavont tagságú jelöltekkel készült telefoninterjúk segítségével szereztek be. A különböző alkalmazási területekről származó válaszadók a kutatási célkitűzésnek megfelelő reprezentatív mintát képviseltek. Az eredmények szerint a leggyakoribb tényezők: munkahelyi túlterheltség, időhiány, az érdekltség megszűnése és rosszul működő felügyelet. A tagságért később folyamodó vagy az erről már lemondott jelöltek úgy érezték, hogy kevesebb támogatást kapnak munkahelyükön. A válaszadók azért találták előnyösnek a levelező tagságot, mert kiváltságos helyzetet és szakmai elismerést nyújt: néhányan úgy vélekedtek, hogy (feltehetően) jobb karrierhez, fizetésemeléshez vagy presztízs-növekedéshez vezetett. A válaszadók túlnyomó része (93,5%) foglalkozik saját szakmai továbbképzésével, 85%-uk a szakirodalom olvasását az önképzés részének tekinti, kb. kétharmaduk rendszeresen látogat

szemináriumokat, tanfolyamokat, együttműködik kollégákkal és házi továbbképzésekben vesz részt. Valamivel több mint 50%-uk úgy véli, a szakmai továbbképzésnek nem kellene kötelezőnek lennie, néhányan inkább valamiféle jutalmazási rendszerrel részesítenének előnyben a kötelező jelleg helyett.

(Autoref.)

01/134

HASIEWICZ, Christian: Bibweb: an Internet training course for public libraries = El.Libr. 18.vol. 2000. 4.no. 266-268.p.

Bibweb: Internet-képzés közkönyvtáraknak

Közművelődési könyvtár; Számítógép-hálózat; Tanterv, óraterv; Továbbképzés

Németország közkönyvtárainak csak kb. 30-40%-ában kínálnak az olvasóknak internet alapú szolgáltatásokat (míg Finnországban pl. ez eléri a 90%-ot). Mivel a könyvtárosok továbbképzésének rendszere nem tudott az internet gyors fejlődéséhez igazodni, a Bertelsman Alapítvány és az ekz.bibliotheksservice GmbH kidolgozott egy on-line internet-tanfolyamot (www.bibweb.de), amit elsősorban a német nyelvterület közkönyvtárosainak kínálnak, arra számítva, hogy legalább 2000 német könyvtáros (a németországi közkönyvtárak szakalkalmazottainak 20%-a) elvégzi. Az első – alapozó – modul (az internet fejlődése, kínálatának áttekintése, az információ-szerzés alapjai, e-mail használat) 2000 márciusa óta él on-line formában. A 2. (rendszeres információszerzés: kereső stratégiák és eszközök, a források értékelési kritériumai, copyright stb.) modul ősszel, a 3. (a saját kínálat elkészítése: bevezetés a HTML és más, a weboldal elkészítéséhez szükséges nyelvekbe, a saját kínálat megtervezése és költségterve, biztonsági kérdések, stb.). 2001 nyarán kerül a hálóra. A résztvevők (az említetteken kívül diákok és munkanélküliek is lehetnek) személyes jelszót kapnak a megfelelő modul eléréséhez,

beszélgetőcsoport formában teremthetnek kapcsolatot egymással problémák megbeszélésére, de e-mail, illetve telefon útján a tanfolyam vezetőitől is kaphatnak segítséget. A tanfolyam anyagát szakemberek írták, 15-20 tagú (könyvtárosokból, informatikusokból, multimédia-szakértőkből, pedagógusokból, oktatáspszichológusokból, távoktatási szakértőkből, internetszolgáltatókból stb. álló) bizottság felügyeletével, majd az elkészült programot tesztelő könyvtárak észrevételei alapján készült el a végleges változat. A cikk írásakor néhány hónapja volt fenn az első modul, s addig 250-nél több résztvevőt regisztráltak.

(Mohor Jenő)

01/135

TRAN, Lan Anh: Training in the implementation and use of electronic resources: a proposed curriculum for Vietnam = Libr.Rev. 49.vol. 2000. 7.no. 337-347.p. Bibliogr.

Res. francia és német nyelven

Az elektronikus források használatának oktatása: tantervjavaslat Vietnám számára

Információtechnológia; Könyvtárosképzés -felsőfokú; Oktatási módszer; Tanterv, óraterv

A szerző, aki széles körű könyvtári gyakorlattal rendelkezik Vietnamban, és az ottani könyvtárosképzést is ismeri, részletes tantervet javasol az elektronikus információk és elektronikus források oktatására. A fejlődő országok tapasztalataira építve tíz tárgykört ismertet, amelyek együttesen az elektronikus források összes szempontját és típusát átfogják. Nemcsak a kurzusok tartalmát mutatja be, hanem az oktatási módszerekre, az oktatás információtechnológiai feltételeire és az oktató személyzetre is kitér.

(Autoref.)

01/136

KÁNSKÁ, Pavla: Výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků v České republice = Nár.Knih. 11.roč. 2000. 2/3.no. 99-102.p. Bibliogr. 6 tétel.

A könyvtáros-továbbképzés oktatási központja Csehországban

Könyvtárosképző intézmény; Továbbképzés

Az 1994-ben keletkezett MOLIN (Moravian Library Information Network) konzorcium 1999-ben elhatározta, hogy könyvtáros továbbképző központot hoz létre. Az alábbi célkitűzésekkel:

- a cseh könyvtárosok valamennyi továbbképző akciójának integrálása, beleértve az élethosszig tartó önképzés koordinálását is, mégpedig az ország valamennyi könyvtár típusára vonatkozóan;
- a továbbképzés iránt érdeklődő cseh könyvtárosok számára a forrásanyagok felőli tájékozottság és e források elérhetőségének javítása;
- a könyvtári szolgáltatások minőségének emelése és flexibilitásának garantálása, általában: a cseh könyvtárak hozzáigazítása a nyugati könyvtárakhoz;
- a továbbképzés hangsúlyainak a nyilvános szolgáltatásokra helyezése, előrehaladás az angol nyelv „beszélgető szintű” ismeretében, a nyelvi gát fokozatos lebontása;
- új értékelő-elbíráló rendszer kikísérletezése a csoportos feladatmegoldások, írásbeli dolgozatok, szóbeli záróvizsgák alkalmazásával;
- a távoktatás megszervezése.

Az Open Society Institute/Network Library Programme 1999-ben elfogadta a MOLIN pályázatát, és 2000-re a továbbképző központ működéséhez 39 466 US dollárral járult hozzá.

A továbbképző kapacitást évente 1200 főre tervezik. 2000-ben 1166 résztvevője volt 8 regionális központban (Prágán és Brünnön kívül: Ostrava, Olomouc, Plzeň, Hradec Králové, České Budejovice, Liberec) a továbbképzéseknek. (Ha megvalósul a

14 regionális központtal számoló államigazgatási reform, a továbbképzésben is analóg bővülés várható). A cikk beismeri: ez a decentralizált rendszer meglehetősen sok nehézséggel indult. Ez azt bizonyítja, hogy a pénz önmagában nem elég: megfelelő számban és összetételben közreműködői gárdára is szükség van a különféle tanfolyamok „célszerű” megvalósulásához.

Jó volna az is, ha pl. a központi könyvtárügyi tanács és a könyvtáros egyesület mintegy akkreditálná e tanfolyamokat, s ezáltal az elvégzésük nyomán kapott bizonyítvány társadalmi elismertsége megnövekednék.

A decentralizált továbbképző központnak hat nem főfoglalkozású irányító testülete, nyolc ugyancsak nem főfoglalkozású regionális koordinátora és 4 főből álló tanácsadó testülete van (közülük három külföldi).

(Futala Tibor)

01/137

GIBBS, Sally – LINLEY, Rebecca: “A bit of mess?": Training and education for information workers in the voluntary sector = Educ.Inf. 18.vol. 2000. 2-3.no. 155-167.p. Bibliogr. 23 tétel.

Tájékoztatói dolgozók képzése az önkéntes szektorban

Könyvtáros -társadalmi munkás; Könyvtárosképzés, dokumentálóképzés

Annak ellenére, hogy Nagy-Britanniában az önkéntes (kb.: szociális) szektor növekvő munkaerő-piacot jelent a könyvtárosok és információs szakemberek számára, kevés kutatást végeztek az ebben a szektorban dolgozó információs dolgozók oktatási és továbbképzési igényeinek felmérésre. A jelen cikk alapja a Leeds Metropolitan University kutatási projektje: *Education and training for information work in the voluntary sector*. A program keretében kérdőíves felmérést végeztek és interjúkat készítettek közepes méretű önkéntes szervezetek informá-

ciós dolgozóival és a szóba jöhető képzőintézményekkel. Az eredmények azt mutatják, hogy az információs dolgozók igen különböző képzettséggel rendelkeznek, és csupán 18%-nak van könyvtári-informatikai végzettsége. Általában más feladatokat is végeznek (pl. marketing tevékenység). Hiányságokra derült fény az információtechnológiai, gyarapítási és a hálózati ismeretek területén. A jelenlegi képzési lehetőségek gyakran nem megfelelők. A részvétel fő akadályát a pénz- és időhiány jelenti, jóllehet a szakmai továbbképzést mindenki fontosnak tartotta. A legjobb továbbképzési modellnek a helyi képzőintézményekkel való partneri kapcsolat kialakítását nevezték meg.

(Autoref. alapján)

01/138

MAMBO, Henry L.: Africa: focus on current library and informations training needs and future patterns = Libr.Rev. 49.vol. 2000. 8.no. 387-391.p. Bibliogr.

Res. francia és német nyelven

Afrika: képzési igények a könyvtár- és információ-tudomány területén és a jövőbeli lehetőségek

Könyvtárosképzés, dokumentálóképzés

A cikk az afrikai könyvtárosképzés helyzetét tárgyalva hangsúlyozza, hogy a képzési programoknak figyelembe kell venniük a meglévő körülményeket, és a széles körű társadalmi igényeket. A kínált programokat az afrikai információs környezethez és a szükségletekhez kell igazítani. Az oktatásnak olyan színvonalon kell történnie, hogy a hallgatók megértsék az anyagot, és megfelelően tudják hasznosítani a munkahelyükön. Arra a következtetésre jut, hogy a létező könyvtáros iskolákat meg kell erősíteni. A megoldás része továbbá a nemzeti és regionális szintű koordináció és együttműködés.

(Autoref.)

Lásd még 110, 173, 175, 211

Szabványok, normatívák

Lásd 123, 159, 196

Egyesületek, konferenciák

01/139

BUDYŃSKA, Barbara: Polskie Towarzystwo Czytelnicze = Poradnik Bibl. 1999. 4.no. 16-18.p.

A Lengyel Olvasási Társaság

Egyesület -rokon területen; Olvasás

A Nemzeti Könyvtár Könyv és Olvasás Intézetének kezdeményezésére alakult meg 1992-ben a Lengyel Olvasási Társaság. Országos hatókörű, egyéni és körökbe-részlegekbe szervezett tagsága van (a körök túlnyomó része a vajdasági könyvtárakban működik). Tagja lehet mindenki, akinek „valami köze” van a könyvhöz, tehát író, kiadó, könyvkereskedő, könyvtáros, az olvasásra tanító szülő és pedagógus, irodalomkritikus és újságíró. Tagjainak száma jelenleg 250.

Az egyesület érdeklődési köre felettebb széles. Egyaránt vizsgálja a könyv családon belüli szerepét, a különféle társadalmi csoportok (nem utolsósorban a hátrányos helyzetűek) olvasási szokásait, az iskolai olvasástanítást, a tömegközlés könyvpropagandáját, a gazdaság, a politika (főként a kulturális politika) viszonyát a könyvhöz.

Az aktivistái által szerzett ismereteket részint kisebb-nagyobb rendezvényeken terjeszti, részint publikálja is. Az egyesület központi vezetősége eddig öt országos fórumot szervezett az olvasás aktuális problematikájának bemutatása-megbeszélése céljából. A hatodikát éppen szervezi. A fórumok anyagai kiadványokban is napvilágot láttak a következő címeiken: Könyv, sajtó, videó; Kultúra, szépiro-

dalom, könyv, piac; A könyvtár körül; Közelebb a könyvtárhoz; A könyvtár: itt és most.

Az egyesület vezetősége és a vidéki körök könyv-és könyvtárügyekben gyakran fordulnak önkormányzati és állami szervezetekhez, pártokhoz és egyházakhoz.

A tagság összetartását és tájékoztatását információs bulletin segíti. Gyakran ad hírt a The International Reading Association, első renden annak európai szervezete (The International Development in Europe Committee) tevékenységéről már csak azért is, mivel a lengyel egyesület is tagja a szervezetnek.

(Futala Tibor)

01/140

BILIŃSKI, Lucjan: Regionalizm – przezytek, czy szansa, kórej nie wolno zrnarniowac = Bibliotekarz. 2000. 10.no. 9-13.p. Bibliogr.

A regionalizmus – csökevény-e avagy olyan esély, amelyet nem szabad veszni hagyni

Egyesület -rokon területen; Egyesületi könyvtár; Együttműködés -regionális; Művelődésügy

Az európai integráció meggondolatlan hívei hirdetik: a regionalizmus csökevény. Ezzel szemben szerzőnk – tényekkel érvelve – azt állítja, hogy a regionalizmus, különösen annak kulturális válfajai iránt társadalmi igény mutatkozik, mégpedig növekvő mértékű. Az állítás dokumentálása: az országban 1988-ban 1000, 1994-ben 1185, 1998-ban 1256, 2000-ben pedig 1316 regionális egyesület működött. Noha a szóban forgó szerveződések felettebb sokfélék (honismeretiek, műemlékiek, tudományosak, közművelődésiek, színjátszók és tánckörök, fényképészeti-filmesek, ismeretterjesztők, zeneiek), de abban közösek, hogy szűkebb-szélesebb szülőföldjük „határai” között marad érdeklődésük. Sőt: az áttelepítettek által lakott régiókban kétféle szülőföld kultusz van: az egyik az elhagyni kényszerülté, a másik pedig az újé.

A regionális egyesületek teljesen önállóak, nincsenek semmiféle testületnek-hivatalnak alárendelve. Mindössze a négyévenként sorra kerülő kongresszusokon hányják-vetik meg mozgalmuk időszerrű kérdéseit. E kongresszusokat a Regionális Művelődési Egyesületek Tanácsa hívja össze, anélkül persze, hogy bármely egyesület vonatkozásában bármi-féle hatalommal is rendelkeznek.

1981-ben egy egyéni felajánlás vetette meg a Regionális Művelődési Egyesületek Országos Dokumentációs Központjának alapját, amely 1998 óta a kulturális és művészeti minisztérium támogatását is élvezi. Ettől függetlenül 1999-ben felmerült megszüntetésének terve, ám azt sikerült megghiúsítani.

A Központ fő feladata, hogy a regionális témájú irodalom gyűjtésével, feltárásával és rendelkezésre bo-

csátásával, illetve felmérésekkel-kutatásokkal segítse az egyesületek tevékenységét. A Központ könyvtárának állománya 10 ezer könyv és 1311 évfolyam újság-folyóirat. Ezek feltárása táplálja a regionális kiadványok kurrens bibliográfiáját. Talán a publikált anyagnál is jelentősebb, hogy a könyvtárban a témakör nem publikált vagy csak szűk körben publikált anyagai ugyancsak megtalálhatók. Unikális különgyűjteménye a regionális művelődési egyesületek jelvényeit és érméit tartalmazza. 1999-ig a könyvtár több mint 35 ezer személyt szolgált ki.

A szerző végül arra biztatja a nyilvános könyvtárakat, hogy éljenek azzal a lehetőséggel, amelyet a Központ könyvtára kínál nekik.

(Futala Tibor)

Lásd még 131, 133

KÖNYVTÁRAK ÉS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Nemzeti könyvtárak

01/141

BRINDLEY, Lynne: Shared agendas = Publ.Lib.r.J. 15.vol. 2000. 4.no. 104-107.p.

Mit kínál a British Library a közkönyvtáraknak?

Együttműködés -belföldi; Közművelődési könyvtár; Központi szolgáltatások; Nemzeti könyvtár

A British Library (BL) elsődleges fontosságúnak tekintti új partnerség kialakítását más intézmények-

kel, és minél szélesebb körű hozzáférés biztosítását a nemzeti jelentőségű gyűjteményeihez. Egyensúlyt kell teremteni a tudomány és a kutatások számára való hozzáférést biztosító erőfeszítések, és a nagyobb olvasói csoportok ellátása között, tekintettel a kutatások változó természetére és az élethosszig tartó tanulás növekvő fontosságára.

E prioritásokon belül különösen fontos a közkönyvtárakkal való együttműködés és partneri viszony. Ezt (is) szolgálja a gyűjteményekhez való hozzáférés javítása; a Dokumentumellátó Központ árazási gyakorlatának átalakítása (a kölcsönzés és a máso-